

Een school midden in de stad

Door: **Bouwstenen**

Bij een school in een hoog stedelijke omgeving is het vaak woekeren met ruimte. Daar kun je over klagen, maar dat is niet wat Andrea Moret doet. Zij is directeur van de Willibrordschool in hartje Rotterdam en toont zich buitengewoon positief.

“Het maakt kinderen niet uit of ze in een school zitten die uit één of vier lagen bestaat”, zegt ze, als we eind maart 2024 bij haar op bezoek zijn. “Zo’n robuuste school midden in de stad vinden de kinderen juist wel stoer. En er is van alles in de buurt waar we met de kinderen naartoe kunnen. Naar een bouwplaats bijvoorbeeld.”

Pal naast de Markthal

Moret leidt ons rond door haar school pal naast de Markthal in Rotterdam. We zijn vooral benieuwd naar de ruimtelijke inpassing van de school. Van de buitenkant lijkt het een kantoorgebouw. De speeltoestellen bij de ingangen en het bord aan de gevel verraden dat achter de gevel een school is gevestigd. Moret wacht ons op bij de deur. We krijgen allemaal een hand. Een dagelijks ritueel. “Zo sta ik hier iedere morgen.”

een defect moeten de brandschermen nu permanent naar beneden, dit is erg zonde want hierdoor is de school het open karakter verloren. Anders was er wel ook veel geluidsoverlast”, zegt Moret. De schermen zien er niet goed uit. “In plaats van geheel open balustrades wordt er nu in de zomervakantie beglazing aangebracht. Brandveilig, weer gewoon goed zicht, meer natuurlijk licht en veel minder geluidsoverlast. Een grote financiële investering maar de beide scholen, gemeente en kinderopvang maken dat samen mogelijk.”

Krimp en groei worden samen opgevangen

Praktische verdeling

De ruimtes verderop in het pand zijn als volgt verdeeld. Op de onderste verdieping vind je het kinderdagverblijf van Kinderdam en de gymzalen. Op de eerste verdieping de kleuters van beide scholen. Dan op de tweede verdieping de Jan Prinsschool. En helemaal bovenin zit de Willibrordschool. De verdeling van de ruimte is vooral praktisch ingegeven. “De kleintjes krijg je niet zo snel een paar trappen op, maar één trap gaat heel goed. Dat zien we ook met brandoefeningen. Krimp en groei in beide scholen wordt gezamenlijk opgevangen. De samenstellingen van de klassen fluctueren weleens en dat is ook geen probleem. En voor de samenwerking met de leerkrachten onderling maakt het ook niet uit op welke etage je zit.”

Twee balies

Wat opvalt in de hal is dat er twee balies zijn; voor elke school één. “Het zijn ook twee aparte scholen met elk haar eigen karakter en visie”, zegt Moret. De Jan Prinsschool is een openbare montessorischool. De Willibrordschool is een katholieke school, veelal met gezinnen met een grote diversiteit aan culturele

Het zijn twee aparte scholen met elk haar eigen karakter en visie

Twee keer 400 leerlingen

In een grote hal vertelt ze haar verhaal. “Dit is een kostbaar stukje Rotterdam. Voorheen zat hier de sociale academie. Deze hal was vroeger een binnentuin. De galerijen op de verdiepingen keken erop uit. Zo’n 18 jaar geleden

is het pand gerenoveerd. Tijdens de renovatie is de patio dicht gemaakt en is er een dakplein gerealiseerd. We zitten hier nu met twee basisscholen van elk 400 leerlingen, een kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang. Dat is behoorlijk passen en meten. We moeten alles goed plannen met de leerlingen, bijvoorbeeld wie wanneer buiten speelt. Een uurtje extra buiten spelen zit er niet in.”

Brandwerende schermen

“Van het open karakter van het gebouw is weinig meer te zien. Door

achtergronden. “Het enige dat de scholen samen doen is Sinterklaas vieren. We hebben ook weleens een kledingbeurs georganiseerd. Bij de ene school heette dat een tweedehands kledingmarkt, bij de andere een vintagemarkt.”

Onderhoud samen

Het onderhoud van het gebouw doen de scholen dan wel weer wel samen. Dat wordt ook gezamenlijk door hen bekostigd. De Willibrordschool is daarbij de penvoerder. Om het onderwijs, het ruimtegebruik en het onderhoud met elkaar te regelen is veel overleg nodig tussen de twee schoolbesturen, de gemeente en het kinderdagverblijf. Het zou fijn zijn als de samenwerking in een VvE-constructie zou worden ingevuld, zegt Moret, maar dat is niet het geval.

Weinig buitenruimte

De buitenruimte van de school bestaat uit een bestrate strook rondom het gebouw, met een zandbak en wat speeltoestellen. “Uitbreiding van een groen/blauw plein is niet mogelijk. Meer dan een halve meter graven mag niet, want de school staat op vervuilde grond. En aan de zijkant van de school, waar nog een beetje ruimte is, staat een elektriciteitshuisje in de weg.” Strak langs het schoolplein rijdt het verkeer door de stad. Goederenvervoer, bouwverkeer en personenauto's door elkaar. “De omgeving is druk. Er is altijd wel lawaai en altijd wel iets aan de hand zo midden in de stad. Daar kan de gemeente niet altijd iets aan doen. Maar bijvoorbeeld niet heien tijdens de eindtoets, dat kan gelukkig weer wel.

Geen buurtschool

Het is extra druk in de straat als ouders hun kinderen komen brengen en halen. Beide scholen zijn geen buurtschool. De kinderen komen uit heel Rotterdam en omgeving. Sterker nog, op de Willibrordschool komen maart maar een paar kinderen echt uit de buurt, weet Moret te vertellen. Op de scholen zitten vooral kinderen van ouders die in de stad werken of kinderen met opa's en oma's in de buurt die de kinderen

kunnen halen en brengen. Sommige ouders hebben hier vroeger zelf op school gezeten. Het is voor een gezin bijna niet meer te betalen om een woning in het centrum te hebben.

Veel ouders komen met de auto

Gespreide begintijden

Om de drukte te beperken hebben de scholen gespreide begintijden in de ochtend. “Ook proberen we het gebruik van openbaar vervoer te stimuleren. Dat is hier goed geregeld. Fietsen is niet voor elk gezin een optie. Niet iedereen kan dat of is dat van huis uit gewend. Veel ouders komen met de auto. We adviseren in de parkeergarage van de Markthal te parkeren, zo'n 10 meter hiervandaan. Dat kan 45 minuten voor € 0,50, maar daar wordt weinig gebruik van gemaakt. “Graag zouden we zien dat er iets aan de straat zou veranderen, want op sommige tijden is het niet veilig genoeg. Maar er spelen heel veel belangen in dit stukje Rotterdam. In de afwegingen staat niet altijd het belang van het kind bovenaan. Ik snap dat wel, maar het geeft ook af en toe spanning, zeker als het om de verkeersveiligheid gaat.”

Licht en rustig

We lopen achter Moret aan het gebouw in. Het gebouw is, met uitzondering van de hal, opvallend licht en er heerst een prettige en rustige sfeer. Veel klasdeuren staan open. Er is veel werkruimte op de brede gangen beschikbaar. Hier werken kinderen samen in groepjes, als een soort verlengstuk van de klas. Sommige klaslokalen kijken uit op de Markthal. “De kinderen zien het niet meer”, zegt een docent in de gang. “Voor ons is het normaal.” Ook op het dakplein, goed omheind en met een voetbalkooi, kijk je dwars door de Markthal heen. Verder overal woontorens met appartementen waar mensen wonen die als ze willen ook zo de klas in kijken. “Dat levert eigenlijk nooit problemen op”, volgens Moret.

Leven in de stad

Zo gaat het leven in de stad. De kinderen zijn de drukte en het leven in deze dichtbebouwde stad gewend. Voor hen zijn de trappen geen probleem. Ook het spelen op het plein of op het dak niet. In zo'n gebouw en in zo'n stad is de samenwerking complexer. Het vraagt meer afstemming. Maar een school in de binnenstad heeft zeker ook voordelen, vindt Moret: “Er is genoeg te doen en de kinderen voelen zich hier heel wat. Ze vinden het hier juist heel erg leuk. Het is superspannend.”

Ruimtelijke inpassing scholen

Op 27 maart 2024 reizen we af naar Rotterdam om ons te verdiepen in de ruimtelijke inpassing van scholen. We doen dat met beleidsmensen, onderwijshuisvesters, vastgoedprofessionals en stedenbouwkundigen van onder andere Groningen, Rotterdam en Utrecht. We fietsen door de stad, bezoeken een paar scholen en gaan met elkaar in gesprek. Wat nemen we mee?

De school

Het maakt voor de kinderen en het onderwijs niet uit of een school uit één of vier lagen bestaat en of het plein op het dak zit. Ze zijn het soms van huis uit gewend om in een dichtbebouwde en bevolkte omgeving te leven. Daar valt voor kinderen ook van alles te zien en te beleven. Het vraagt wel meer van de volwassenen. De samenwerking met ouders en instanties onderling is complexer.

De locatie

Stedenbouwkundig gezien is een school nogal een blok (veel massa) in zijn omgeving, met veel vraag naar buitenruimte en veel verkeer. Een lastige opgave om goed in te passen. Ouders hebben verschillende motieven om voor een bepaalde school te kiezen. Gemeenten willen scholen verspreid door de stad zodat kinderen uit dezelfde wijk met elkaar naar school gaan en de verkeersbewegingen worden beperkt. Scholen zijn ook strategische plekken die (in geval van nood) maatschappelijk kunnen worden gebruikt. In het huidige onderwijsbestel hebben gemeenten weinig invloed op de bezetting van een school en het gebruik van de locatie.

De ruimtelijke inpassing

Gymzalen half verdiept. Fietsen niet meer op het maaiveld, maar in een logistieke hub. Spelen (ook voor de

buurt) in de gymzaal, op het schoolplein, in de openbare ruimte of juist op het dak, met een trap buitenom of binnendoor. Veel is mogelijk en niets is gratis. Een groen dak is lastiger te beheren in de zomer als de school dicht is tijdens de vakantie. Voor zonnepanelen op het dak is nauwelijks plaats. Die wordt gebruikt voor het spelen. In de praktijk zijn er allerlei oplossingen te bedenken, maar het is puzzelen om in te passen en veel maatwerk.

Het proces

Het gesprek met de schooldirecteur, stedenbouw, huisvesting en vastgoed aan het begin van het vernieuwingsproces is van cruciaal belang. Pas dan kan je de ruimtelijke puzzel in de bestaande stad leggen. Utrecht zet met haar barcode (ruimte per x inwoners) en de vraag 'wat willen we hier voor kinderen?', de toon voor dit gesprek met schoolbesturen. Dat helpt in het meezoeken naar oplossingen voor het ruimteprobleem. Rotterdam pakt het met haar drie fasen en rollen-aanpak anders aan. Daar spelen de stedenbouwers een belangrijke rol bij het afwegen van alle belangen.

De rol van stedenbouw

Een programma voor de aanpak van scholen helpt enorm om ook de eigen organisatie in te richten. Zo heeft Rotterdam, in de wetenschap van wat er de komende jaren allemaal moet gebeuren, bij de afdeling stedenbouw meerdere stedenbouwers die (per wijk) verbonden zijn aan de vernieuwingsopgave voor scholen. Deze stedenbouwers kennen de scholen en de gemeente en kijken breder naar het functioneren en de ontwikkeling van de stad. Ze komen soms met verrassende oplossingen, waar anderen nog niet aan hebben gedacht.